

Informasjonsskriv for kommuner og fylkeskommuner

Om musikkterapi og om kunnskapsklynge POLYFON

I dette skrivet vil vi presentere noen erfaringer som en kommune og en fylkeskommune har gjort seg som deltakere i kunnskapsklynge POLYFON. Vi inkluderer også noen eksempler på brukererfaringer, før vi avslutter med kort informasjon om kunnskapsklynge og om musikkterapi.

Kunnskapsklynge POLYFON ble etablert i 2015. Samme år tildelte UiB Christie-Prisen til Christian Rieber, for hans bidrag til å styrke samspillet mellom universitet og samfunn. Bidraget til realiseringa av kunnskapsklynge POLYFON var en del av begrunnelsen. Her ser vi rektor Dag Rune Olsen dele ut prisen. Foto: UiB.

Eksempel 1: Bergen kommunes erfaringer med POLYFON

Før Bergen kommune meldte seg inn i kunnskapsklynge i 2017, hadde kommunen noen musikkterapeutstillinger i noen etater, men ingen samordna satsing på feltet. De første årene som klyngedeltaker har kommunen bl.a. brukt til å kvalitetssikre aktuelt planarbeid og til å legge til rette for behovsidentifisert forskning. Vi kan nevne noen eksempler:

- Etat for barn- og familie har utarbeidet en egen [Rapport om implementering av musikkterapi i Barne- og familiehjelpen](#) og har nå begynt å bygge opp musikkterapijenester i tråd med dette.
- Byrådsavdeling for sosial, bustad og inkludering har utarbeidet en [Handlingsplan for arbeid og aktivitet for rusavhengige \(2019-2022\)](#), der kommunen forplikter seg til å integrere og videreutvikle musikkterapi som del av kommunale aktivitetstilbud. Planen presiserer at byrådsavdelingen skal arbeide kunnskapsinformert og samarbeide med aktuelle forskingsmiljø.
- I den [politiske plattformen for det sittende byrådet](#) er det skrevet inn en satsing på musikkterapi, knytta til ambisjonen om å utvikle Bergen som demensvennlig kommune: «For å oppnå dette, vil kommunen i større grad ta i bruk innovasjon, musikkterapi og velferdsteknologi» (s. 22).

Denne type planer og strategier bruker Bergen kommune som utgangspunkt for å utvikle kunnskapsinformerte tjenester og behovsidentifisert forskning innen musikkterapi. Vi kan f.eks. nevne at kommunen samarbeider med GAMUT og POLYFON om tre ulike forskingsprosjekt om musikkterapi og demens, der det

første er forankret ved Det Psykologiske fakultetet (UiB) og de to andre ved det musikkterapeutiske forskingssenteret GAMUT, NORCE og Griegakademiet (UiB):

- [ALMUTH](#): Et NFR-finansiert forskingsprosjekt som undersøker effekten av musikkterapi og/eller trening på hukommelsesvansker og livskvalitet for hjemmeboende eldre med Alzheimers sykdom
- [MIDDEL](#): En EU-finansiert internasjonal studie av effekten av musikk og musikkterapi for pasienter med demens og depresjon
- MUSIAGI: et UiB-finansiert ph.d.-prosjekt om musikkterapi i møte med uro og agitasjon hos personer med demens på forsterkede enheter.

Vil du vite mer om Bergen kommunes erfaringer? Da kan du kontakte spesialrådgiver Rune Tjøsvold, tlf. 90 83 40 45, e-post: rune.tjosvold@bergen.kommune.no

Eksempel 2: Vestland fylkeskommunes erfaringer med POLYFON

Vestland fylkeskommune arbeider med musikkterapi på systemnivå, ved at det ved Avdeling for kultur, idrett og inkludering er tilsatt en [musikkterapeut som rådgiver ut mot kommunene og institusjonene](#). Målet er å styrke bruk og utvikling av musikkterapi for de som ønsker og trenger det. Satsing er en integrert del av arbeid med et større nettverk for kultur og helse.

Fylkeskommunen har også gått i bresjen for å utvikle gode regionale samarbeidsrelasjoner for musikkterapi, mellom fylkeskommune, kommuner, utviklingssenter, høgskole og helseforetak. Deltakelsen i POLYFON har fylkeskommunen brukt til å kvalitetssikre egen rådgivning, formidling og utviklingsarbeid.

Fylkeskommunen har vært en pådriver for samarbeid om utvikling av musikkterapeutisk praksis, kunnskap og kompetanse. Bildet er fra et samarbeidsmøte i Førde i 2018, med f.v. Jorunn Bakke Nydal og Ingebjørg Erikstad (fylkeskommunen), Børge Tvedt (Helse Førde) og Kurt Even Andersen (Førde kommune). Foto: Brynjulf Stige, POLYFON.

Vil du vite mer om Vestland fylkeskommunes erfaringer? Da kan du kontakte seksjonssjef Siri Ingvaldsen, tlf. 90 78 98 28, e-post: siri.ingvaldsen@vlfk.no

Brukererfaringer

Aktørene i POLYFON legger vekt på å undersøke brukererfaringene med musikkterapi. Fra en undersøkelse som ble gjennomført i 2016, kan vi gi noen eksempler på hvordan brukerne beskriver sine erfaringer. Informantene var voksne av begge kjønn, med erfaringer fra psykisk helsevern og fra et prosjekt

POLYFON kunnskapsklynge for musikkterapi er koordinert av GAMUT, Griegakademiet, Universitetet i Bergen

Besøksadr.: Nina Griegs gate 4. Postadr. c/o Griegakademiet, Postboks 7805, NO-5020 Bergen. Tlf.: 9716 9746.

med musikkoppfølging i kommunen. Undersøkelsen er relevant her, fordi dette var et prosjekt som Bergen kommune i neste omgang valgte å omgjøre til et fast kommunalt tilbud:

- *Prosjektet har gitt meg bedre selvværd og et verktøy til å bedre kunne uttrykke meg selv.*
- *Jeg føler jeg lever og det gir meg mening og lykkefølelse. Det har reddet meg.*
- *MOT82 tilbyr den formen for terapi jeg trenger for å klare å holde meg i jobb, får utløp for stress jeg pådrar meg i jobb. Musikkterapi jevnlig utgjør for meg forskjellen mellom uttørket og arbeidsførhet.*

Erfaringene varierer selvsagt fra bruker til bruker, men i hovedsak er tilbakemeldingene positive. De sier bl.a. noe om musikkterapiens betydning for recovery-orientert praksis med vekt på fellesskap og håp.

Vil du vite mer om brukererfaringer med musikkterapi og med POLYFON? Da kan du kontakte leder av POLYFONs erfaringspanel, Bjarte Johansen, tlf. 98 60 04 18, e-post: bjartejohansen4@hotmail.com

Fakta om POLYFON kunnskapsklynge for musikkterapi

Kunnskapsklynga er koordinert av forskingssenteret GAMUT, som Forskningsrådet har evaluert til å være i den internasjonale forskningsfronten. Senteret er forankret ved Griegakademiet, UiB og NORCE.

Klyngas hovedmål er at musikkterapi skal gjøres tilgjengelig for de som ønsker og trenger det. POLYFONs konkrete delmål bygger på det premiss at innovasjon i offentlige tjenester forutsetter forskingsinformerte og brukerinvolverte prosesser.

POLYFON har vært et prosjekt siden 2015, med følgende deltakere:

- Kommuner/fylkeskommuner: Bergen kommune; Fjell kommune; Vestland fylkeskommune
- Helseforetak: Betanien/Solli/Voss DPS; Haraldsplass Diakonale Sykehus; Haukeland universitets-sjukehus/Helse Bergen; NKS Olaviken alderspsykiatriske sykehus; Stendi AS
- Forskingsmiljø/kunnskaps- og kompetansesenter: Griegakademiet, UiB; Helseavdelinga i NORCE; Høgskulen på Vestlandet, RKBV Vest – Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (NORCE)
- Partssamarbeid Førde (Vestland fylkeskommune, Helse Førde, Fakultet for helse- og sosialfag i HVL og Utviklingssenteret for sjukeheimar og heimetjenester i Sogn og Fjordane).

I prosjektperioden har følgende utviklingsområder blitt prioritert:

1) Barn og unges oppvekst, 2) Psykisk helse, 3) Rustjenester, 4) Eldrehelse, og 5) Palliativ omsorg. Med samfunnsendringer og videre utvikling av fagfeltet, kan nye områder komme til.

Klyngeforståelsen som ligger til grunn, legger vekt på potensialet i å kople sammen aktører som utfyller og styrker hverandre, til dels uavhengig av geografisk avstand. Kommuner og helseforetak kan lære av hverandres implementeringserfaringer, og utvikling av kunnskap og kompetanse næres av at det skapes arenaer for samhandling mellom brukere, praktikere, forskere og ledere.

Det arbeides nå med å gjøre POLYFON til en utvidet og fast samarbeidsstruktur fra og med 2021, og det åpnes for deltakelse fra hele landet. Så langt har alle klyngedeltakere vært representert i klyngas styringsgruppe, og en har ellers hatt arbeidsgrupper, erfaringspanel og fagråd. Erfaringene med kunnskapsklyngas samarbeids- og styringsstrukturer er gode, men justeringer vil kunne bli aktuelle.

For generell informasjon om klyngas arbeid, prosjektutlysinger, årsmeldinger, m.m., se [her](#). Det er også mulig å følge [POLYFON på Facebook](#), der vi daglig legger ut små og store nyheter.

Ta gjerne kontakt med POLYFONs leder Brynjulf Stige, tlf. 97 16 97 46, e-post polyfon@uib.no, eller med GAMUTs forskingsleder, Viggo Krüger, tlf. 99 53 46 28, e-post viggo.kruger@uib.no

POLYFON kunnskapsklynge for musikkterapi er koordinert av GAMUT, Griegakademiet, Universitetet i Bergen

Besøksadr.: Nina Griegs gate 4. Postadr. c/o Griegakademiet, Postboks 7805, NO-5020 Bergen. Tlf.: 9716 9746.

Kort om fagfeltet og om myndighetenes anbefalinger av musikkterapeutiske tilbud

Musikkterapeuter har en femårig universitetsutdannelse og arbeider både på individ- og systemnivå: De gir tilbud til enkeltbrukere og grupper, og de kan jobbe med kompetanse i en organisasjon, f.eks. med støtte og veiledning til annet personale, pårørende og frivillige. Musikkterapeuter kan også bidra til at musikalsk samhandling blir en del av kultur og samværsformer i arbeidsmiljøet. Under Covid-19-pandemien, har vi sett flere eksempler på at dette kan ha stor betydning for trivsel og motivasjon på en arbeidsplass.

Musikkterapeutisk praksis tar utgangspunkt i at alle mennesker er født med evne til og motivasjon for ikke-språklig kommunikasjon gjennom lyder og rytmer. Å være flink til å synge eller spille er derfor ingen forutsetning for å delta i musikkterapi.

Musikk påvirker hjernestrukturer knytta til motivasjon, belønning og emosjoner. Forskere har også vist at musikk stimulerer nevroplastisitet, noe som bl.a. er viktig i arbeid med nevrodegenerative sykdommer. Musikkterapiens muligheter handler altså dels om **hvordan musikken virker på oss**. Like viktig er kunnskapen om **hvordan vi som personer kan være virksomme gjennom musikk, i et fellesskap**.

Vi kan ta Helsedirektoratets anbefalinger av musikkterapi for pasienter med psykose som eksempel: De tar utgangspunkt i forskning som viser at musikkterapi har positiv effekt på såkalte negative symptomer, som mangel på motivasjon, lite kontakt med emosjoner og manglende lyst og evne til å samhandle med andre. Etablerte behandlingsmetoder – som medikamentell behandling og samtaleterapi – har mindre effekt på denne type symptomer, og kan suppleres av musikkterapeutisk praksis, der en gjennom musikkens rytmisk-kroppslige og emosjonelle kvaliteter kan motivere til aktivitet og deltakelse i et sosialt samspill.

Musikkterapi er per i dag omtalt i åtte nasjonale behandlingsretningslinjer fra Helsedirektoratet. To av disse gir særlig klare anbefalinger av musikkterapi, nemlig retningslinjene for behandling av psykose (2013) og av rusproblemer / avhengighet (2016). Demensretningslinja (2017) bidrar med en tydeliggjøring av musikkterapeutenes todelte yrkesrolle, på individ- og systemnivå. Vi ser også en økende anerkjennelse av musikkterapiens betydning innen folkehelsearbeidet. Mange ser dessuten relevansen av musikkterapi i skolen, både for enkeltelever med særlige utfordringer og for skolemiljø, trivsel og frafallsproblematikk.

For mange er det mulig å gjøre musikken til en hverdagsressurs for mestring. Dette bidrar til musikkterapiens helseøkonomiske potensial. Foto: Rolf Sejersted.

Vil du vite mer om hvordan musikkterapi virker? Se de kunnskapsbeskrivelser som forskingscenteret GAMUT har publisert for ulike praksisområder: <https://gamut.w.uib.no/kunnskapsbeskrivelser/>